

Skärgårdsbladet

2024: nr 2 nov

Nyhetsbrev från Skärgårdsgruppen inom Stockholms läns hembygdsförbund

Skärgårdsgruppen ansvarar i hembygdsförbundet för kulturfrågor som gäller skärgården. Medlemmarna representerar olika intresseinriktningar och utgör därför en bred kunskapsbank. För att vara uppdaterad i skärgårdsfrågorna besöker gruppen kulturellt intressanta platser i kustområdet. Självklart står hembygdsföreningarna med sina olika aktiviteter i fokus. En viktig uppgift blir att samla in och förmedla kunskaper och information som föreningarna kan dra nytta av i den egna verksamheten.

Skärgårdsgruppens medlemmar är: Maria Landin, Gunilla Hall, Anders Unosson, Anders Djerf och Gabriele Prenzlau Enander

Är du intresserad av att få Skärgårdsbladet var snäll och skicka din mailadress direkt till gabriele.kulturkonsult@telia.com

Spara, Renovera eller Kassera?

Vad bör och kan vi göra med:

- **Gamla allmogeåtar** som läcker som såll och har trasiga spant?
- **Näten** som ligger i högar och blir sköra?
- **Fjädravettar** som tappar fjädrarna?

För att bevara kunskapen om våra fisketraditioner behöver vi ha fiskeredskap som vi kan visa upp och berätta om hur de används. Välkomna till en dag då vi får lära oss mer om skötsel av allmogeåtar och fiskeredskap genom utbyte av kunskap och erfarenheter. Vi vänder oss till hembygdsföreningar med kust- och skärgårdsanknytning.

- Var:** Nynäshamns hembygdsgård
När: I september/oktober. Förslag är 21/9, kan ändras.
Program: Detaljerat program kommer under våren
Anmälan: Anmäl preliminärt intresse till gabriele.kulturkonsult@telia.com

Fyrmuseum Landsort

Text och bild Av Maria Landin, Skärgårdsgruppen

Landsorts fyr är en så kallad visningsfyr, alltså en fyr som Sjöfartsverket gett tillstånd till att hållas öppen för allmänheten. Tillståndet är förenat med vissa villkor som att garantera säkerheten för besökarna och att utrustningen i fyren inte skadas. Det finns idag 13 visningsfyror i landet. Oftast är det en förening som tar på sig ansvaret för att visa fyren men för Landsort del är det en företagare som också driver restaurang på ön. Svenska Fyrsällskapets vision är att det ska skapas ett fyrmuseum i de 13 visningsfyra. Genom att Fyrsällskapet får disponera äldre material som sparats efter renoveringar och ombyggnader av fyror kan visionen nu uppfyllas.

Först ut är Landsorts fyr. Där har det under året byggts en utställning bestående av planscher med informationstexter och äldre fyrutrustning. Antalet planscher är åtta stycken, varav sex behandlar allmän fyrhistoria och två specifikt Landsort. Tanken är att de sex allmänna planscherna ska kunna användas i vilken fyr som helst. Den utrustning som skeppats ut till Landsort är bland annat en stor lins som monterats upp och som är det första som ska möta besökarna.

Utställningen produceras av Svenska Fyrsällskapet i samarbete med Sjöfartsverket. Planscherna är gjorda av Maria Landin och Björn Öberg.

Bildtext: Planscher och föremål håller på att sättas upp. Foto: Maria Landin 2024.

Nämdöskärgårdens nationalpark Remiss om skötselplan och förvaltningsplan

Av Anders Unosson, Skärgårdsgruppen

Nu har förslag till skötselplan och förvaltningsplan sänts på remiss, och Skärgårdsgruppen har läst förslagen och diskuterat vid senaste mötet 8 oktober.

Skärgårdsgruppen konstaterade att det är ett omfattande och detaljrikt förslag som avser att tala om vilka regler, och hur skötsel och tillsyn skall ske i Nationalparken. Vi beslutade att inte yttra oss över alla detaljer i förslagen, men anger i vårt insända svar att de synpunkter gruppen och Hembygdsförbundet redovisade i tidigare remissvar är det som vi fortfarande framhåller.

Skärgårdsgruppens Remissvar till Naturvårdsverkets förslag till Nämdöskärgårdens nationalpark (som vi hade i tidigare Skärgårdsblad) Ärendenummer NV-02554-18

Naturvårdsverket har skickat ut förslag till inrättande och bildande av Nämdöskärgårdens nationalpark, med remisstid till och med 1 mars 2024. Till förslaget bifogas kartor med inritade gränser för nationalparkens utbredning öster om Nämdö i Värmdö skärgård. Förslaget är att nationalparken skall invigas under år 2025.

Hembygdsförbundet i Stockholms län anser att det är mycket bra att det äntligen blir en nationalpark i Stockholms skärgård utöver Ängsö nationalpark från 1909. Frågan om att bilda nationalpark runt Bullerö och Långviksskär har pågått under många år. Redan under 60-talet fördes de första diskussionerna om att bilda nationalpark efter att staten köpt Bullerö från Kreuger. Sedan har frågan stötts och blötts under åren som gått fram till 2008 då den togs med i Naturvårdsverkets långsiktiga nationalparksplan.

Under åren har omfattningen av nationalparken varierat. Som huvudområde har, såvitt vi känner till, alltid Bullerö skärgård funnits som en central del. Långviksskär har också funnits med liksom Biskopsö skärgård.

Nu har vi ett förslag som innehåller Bullerö och Långviksskärs skärgårdar och ett betydligt större vattenområde österut, ända nära Almagrundet i nordost. Vissa undantag görs i förslaget om delar av befintliga naturreservat samt delar av bybildningen på Långviksskär.

Det finns i förslaget hur besöksverksamhet bör/kan utvecklas och hur det avses underlätta för besökare. T ex beskrivs de tre olika zonerna med hur mycket som skall anpassas för besökare, från inget till relativt mycket anpassning för besökarna. Inget finns dock utvecklat om hur kulturarvet i de tre områdena skall beaktas och bevaras.

Det är naturligtvis en god sak att underlätta för besökarna. Men att skydda och bevara kulturarvet i såväl Bullerö som Långviksskär är också avgörande för vilken upplevelse av nationalparken som besökare nu och i framtiden kommer att få.

Hembygdsförbundet tillstyrker att det bildas en nationalpark i området. Vi uppskattar mycket att byggnaderna och byn på Bullerö ingår, vilket ger ett stärkt skydd för att de skall bevaras för kommande generationer. Vi anser att mer av bebyggelsen i byn på Långviksskär också bör ingå i nationalparken. Där finns också mycket kultur, historia och berättelser om "hur det faktiskt var förr". *Frans på Långviksskär*, boken som skrevs om Frans av Maj Britt Eriksson med fisket, båtbyggeri, jakt och jordbruk, helt enkelt berättelser om hur, man vårdade marken, då utan att man kallade det för kulturvård etc. Hur man nyttjade mark och vatten med sina kunskaper för sin överlevnad.

Vi saknar, för att kunna se helhetsbilden, såväl förvaltningsplan som skötselplan för nationalparken. Bara för att nämna ett exempel så anges i förslaget att trädfällning ej skall få förekomma.

Idag är stora delar av Stockholms skärgård tämligen skogsklädd och bevuxen. Så var det ingalunda "förr" i tiden. De flesta öar, kobbar och skär var tämligen kala, fanns enstaka buskliknande växtlighet. På äldre bilder av såväl Bullerö som Långviksskär framgår att det inte fanns många träd eller skogbevuxning. I Skötselplanen bör därför tydligt framgå att, och hur det gamla kulturlandskapet skall återskapas och bevaras.

Inom nationalparken finns några torp, som i tidigare tid, varit småjordbruk med djurhållning och odling för framförallt självhushåll. Dessa torp med kringliggande ängar, åkrar och hagar bör bevaras och nyttjas i kulturvårdande syfte. En stor del av den gamla hag-och betesmarkerna är tyvärr igenväxta i dag. Bästa sättet att ta hand om dessa marker är genom djurhållning. Vi anser därför att djurhållning inom nationalparken bör finnas med i planen.

Här saknar vi skötsel- och förvaltningsplan för att kunna ta ställning till hur ett så här fantastiskt historierikt naturområde skall omhändertas och utvecklas för att uppfylla kriterierna om kultur och naturvård. Skötsel- och förvaltningsplan ska vara långsiktiga och ansvaret för finansiering av åtgärder som ingår i planen måste vara tydliga och hållbara över tid.

Vi är också varse att det finns frågetecken kring exakta gränsdragningar mellan fastigheter i nationalparkens omedelbara närhet och nationalparken. I fastigheter utanför angivna området för nationalpark finns också, vad vi erfarit, inskrivna rättigheter för fiske och jakt. Hur kommer sådana frågor att lösas?

Vi saknar också beskrivningar av påverkanskonsekvens för t ex Nämndö och dess befolkning, som ju är utanför, men väldigt nära och många gånger "på vägen" till eller från nationalparken.

Stockholms läns Hembygdsförbund hoppas att de frågor vi har angett i detta remissvar blir lösta på ett för inblandade parter bra sätt. Till fromma för besökare och närboende kommer tillblivelsen av Nämndöskärgårdens nationalpark bli en fantastisk present till kommande generationer.

Det är också viktigt att hembygdsförbundet och andra viktiga aktörer får information om utveckling av såväl kultur- som naturvårdande insatser.

Syftet får inte enbart, eller till övervägande del vara att främja besöksverksamhet. Därför är konsekvensanalys av planerade åtgärder av största vikt för att nationalparken

även i framtiden ska behålla sin karaktär och att målen och syftet med att bilda nationalparken uppnås.

Anders Unosson, Skärgårdsgruppen

Skärgårdsgruppen

Gabriele Prenzlau-Enander, ordf.